

ALMANYA'DA YAŞAYAN TÜRK EROİN BAĞIMLILARININ TEDAVİ ARAMA DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI

A Research on the Factors Affecting Treatment Seeking Behavior of Turkish Originated Heroin Dependents in Germany

Dr. Özlem Yalnız¹, Dr. Özkan Pektaş², Dr. Emre Şahin¹, Dr. Ö. Ayhan Kalyoncu²,
Dr. Hasan Mırsal², Dr. Mansur Beyazyürek³

ÖZET

Amaç: Eroin bağımlılığında tedavi arama davranışını bir çok faktör etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı; kliniğimizde "Eroin Bağımlılığı" tanısı ile yatarak tedavi gören Almanya'da yaşayan Türk eroin bağımlılarının Türkiye'de tedavi arama davranışını etkileyen sosyokültürel faktörleri araştırmaktır.

Yöntem: Çalışmaya, DSM-IV tanı ölçütlerine göre eroin bağımlılığı tanısı ile yatarak tedavi için başvuran Almanya'da yaşayan 98 Türk hasta alınmıştır. Hastalar 76 soruluk yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile değerlendirilmiştir. Bu çalışmada incelenen değişkenler; sosyodemografik veriler, kültürel özellikler, aile ile ilgili bilgiler, kültürel uyum, göç nedenleri, eroini kullanma yöntemleri, eroini bulma şekli, yasal sorunlar, cezaevinde bulunma durumu, tedaviye gelme şekli ve sonuçlardır. Elde edilen veriler SPSS for Windows 10.0 paket istatistik programında değerlendirilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya 8 kadın (%8.2), 90 erkek (%91.8) toplam 98 bağımlı alınmıştır. Yaş ortalaması 28.7 (ss= 7.8) yıldır. Çalışmaya alınan hastaların ilk kez eroini kullanma yaşı ağırlıklı olarak 20'nin altındadır (%85.7). Çalışma grubunda damar yolundan eroin kullananlar tüm hastaların %37.7'sini oluşturmaktadır. Hastaların arkadaşları arasında eroin kullanımı yüksek oranda bildirilmiştir. Bu hasta grubunda eroin kullanımı nedeni ile yasal sorun varlığı %87.8 ve cezaevinde bulunma %46.9'dur.

Sonuç: Sonuçlar; Almanya'da yaşayan Türk eroin bağımlılarının Türkiye'de tedavi arama kararında sosyokültürel faktörlerin rol oynadığını göstermektedir. Bu konuda ileriye dönük, kontrollü, çok merkezli, transkültürel nitelikli araştırmalar planlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Eroin bağımlılığı, sosyodemografik özellikler, klinik özellikler.

SUMMARY

Objective: A multitude of factors influence treatment-seeking behaviour in heroin dependence. The aim of this study was to investigate sociocultural characteristics and clinical features influencing the decision of our inpatients who were Turkish originated heroin dependents living in Germany and preferred to seek treatment in Turkey.

Methods: This study included 98 Turkish originated heroin dependents living in Germany who met the diagnostic criteria of heroin dependence according to DSM-IV and who applied for hospitalization. A semi-structured test with 76 items was conducted to all patients. In this study, the evaluated variables were sociodemographic data, cultural characteristics, family information, cultural adaptation, causes of migration, methods of heroin use, the way of obtaining heroin, legal problems, presence of imprisonment, treatment-seeking behaviour and consequences. All of the data were analyzed by SPSS (Windows 10.0) program.

Results: The sample of this study included 8 female (8.2%), 90 male (91.8%) patients. The mean age of the patients was 28.7 (ss = 7.8) years. The age of starting heroin use was under 20 years (85.7%). In the study group, 37.7% of all patients used heroin by injection. The study group reported that heroin use was common in their peer group. In the study group 87.8 % of all patients had legal problems and 46.9% of all patients reported a history of imprisonment due to heroin use.

Conclusion: The results show that sociocultural factors play an important role on the decision of Turkish originated heroin dependents in Germany to seek treatment in Turkey. Multicenter, controlled and transcultural oriented studies are further needed.

Key words: Heroin dependence, sociodemographic characteristics, clinical features.

Bağımlılık Dergisi 2004; 5: 23-27

Journal of Dependence 2004; 5: 23-27

¹ Uzm. Dr. Balıklı Rum Hastanesi Vakfı Anatolia Klinikleri

² Yrd. Doç. Dr. Maltepe Üniv. Tıp Fak. Psikiyatri A.D. Balıklı Rum Hst. Vakfı Anatolia Klinikleri

³ Prof. Dr. Maltepe Üniversitesi Tıp Fak. Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı

Yazışma Adresi / Address reprint requests to: Uzm. Dr. Özlem Yalnız, Balıklı Rum Hastanesi Vakfı, Anatolia Klinikleri, Belgrad Kapı Yolu No:2 34760 Zeytinburnu – İstanbul – TÜRKİYE
Elektronik Posta Adresi / E-mail address: drozlem@tnn.net Telefon / Phone: +90 (212) 547 16 00

18 Kasım 2003'te alınmış, 8 Ocak 2004'te kabul edilmiştir. / Received November 18, 2003; accepted for publication January 8, 2004.

GİRİŞ

Psikoaktif madde bağımlılıkları hem bireyi hem de içinde bulunduğu toplumu çok yönlü olarak etkileme özelliğine sahip biyo-psikososyal hastalıklardır. Bağımlılıklarda hastalık seyrinin; sosyoekonomik durum, kullanılan madde, kullanım şekli - sıklığı - yoluna bağlı olarak değişmesi (1) madde kullanım bozukluklarında kültürel özelliklerin önemini artırmaktadır (2). Ülkemizden 1960'lı yıllarda başlayan göç ile pek çok Türk vatandaşı değişik ekonomik olanaklar ve kazançlar elde etmek amacıyla göç hareketine katılarak, sanayileşmiş dünya, yeni gelir stratejileri, sosyal düzenler ve tüketim alışkanlıkları ile karşılaşmıştır. Yeni kültürle ilişkiler göçmen grubunun kimliğinde yeniden yapılanma süreci başlatmıştır. Yeniden yapılanma süreci bir yandan mevcut belirleyici kültüre diğer yandan kendi kimliğini koruma isteği arasında oluşan gerilimli bir ortamda gerçekleşmiştir (3,4). Avrupa ülkelerinde üçüncü kuşak olarak adlandırılan Türkler halen pek çok sosyal, kültürel, politik sorunlar yaşamaya devam etmektedir. Varoluşundan bu yana çeşitli biçimlerde "kendini uyuşturma" yoluna giden insanoğlu 21.yüzyılda tüm dünyada artan biçimde madde bağımlılığı ile mücadele etmek zorunda kalmış (5), buna paralel olarak yurtdışında yaşayan Türk gençleri arasında da madde kullanma eğilimi ve problemi yaygınlaşan önemli sorunlardan biri haline gelmiştir.

Psikiyatrik hastalıklarda tedavi arama davranışının sosyokültürel yapılanma ile doğrudan bir ilişkisi olmalıdır. Bir çok fiziksel hastalıkta "yurtdışında tedavi olma" anlayışı varken yurtdışında yaşayan madde bağımlısı Türkler giderek artan oranda Türkiye'ye gelerek burada tedavi olmayı seçmektedir. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bünyesindeki AMATEM'e 1996 yılı içinde başvuran kişilerin %10'unun yurtdışında yaşayan Türklerden oluştuğu bildirilmektedir (6). Kliniğimizde ise 1996 yılı içinde madde bağımlılığı tedavisi için başvuran hastaların %22'sinin yurtdışında yaşadığı belirtilmiştir (7).

Eroin bağımlılığı biyopsikososyal özellikler gösteren bir hastalıktır. Madde kullanım bozuklukları ve tedavisi yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum ve etnik köken gibi faktörlerden doğrudan etkilenmektedir (8). Hastalığın sosyodemografik ve klinik özelliklerinin belirlenmesi bu hasta grubunun daha iyi anlaşılmasını sağlarken tedavi sürecini de olumlu biçimde etkileyecektir. Bu çalışmanın amacı; Bağımlılık Tedavi Kliniği'nde "Eroin Bağımlılığı" tanısı ile yatarak tedavi gören Almanya'da yaşayan Türk eroin bağımlılarının Türkiye'de tedavi arama davranışını etkileyen sosyokültürel faktörleri belirlemeye çalışmaktır.

YÖNTEM

Çalışmaya; Bağımlılık Tedavi Kliniği'ne ardışık sıra ile yatan 98 Almanya'da yaşayan Türk eroin bağımlısı alınmıştır. Tanılar DSM IV tanı ölçütlerine göre konulmuştur (9). Hastalar 76 soruluk yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile değerlendirilmiştir. Bu form, Lewis ve arkadaşlarının çalışmalarından faydalanılarak araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (10). Görüşme formu uygulanırken cevapların güvenilirliği için gerektiğinde hasta yakınları

ile görüşülmüştür. Bu çalışmada incelenen değişkenler: sosyodemografik veriler, kültürel özellikler, aile ile ilgili bilgiler, kültürel uyum, göç nedenleri, sorun alanları, eroin kullanma yöntemleri, eroin bulma şekli, yasal sorunlar, cezaevinde bulunma durumu, tedaviye gelme şekli ve sonuçlarıdır. Elde edilen veriler SPSS for Windows 10.0 paket istatistik programında sıklık, tanımlama Ki-kare analizleri ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya alınan 98 eroin bağımlısı hastanın 92'si Türk vatandaşı (%93.9), 2'si Alman vatandaşı (%2), 4'ü çifte vatandaştır (%4.1).

A. Sosyodemografik Veriler

Toplam 98 hastanın 8'i kadın (%8.2) ve 90'ı erkektir (%91.8). Yaş ortalaması 28.7'dir (ss=7.8). Hastaların ağırlıklı olduğu yaş grubu 22-24' tür (n= 19;%38.8). Hastaların yaş dağılımı ve diğer sosyodemografik veriler Tablo 1'de gösterilmiştir. Hastaların 2'si yalnız (%2), 10'u arkadaş ile birlikte yaşarken (%10.2), büyük çoğunluğu ailesi ile birlikte yaşamaktadır (n=86; %87.8). Hastaların 36'sı (%36.7) ağırlıklı olarak Türklerin, 60'ı (%61.2) yabancıların, 2'si (%2.1) Türk-yabancıların birlikte olduğu yerlerde ikamet ettiklerini belirtmişlerdir. Dini görevleri yerine getirme sorusuna; %53.1 (n=52) hasta "hiç", %44.9 (n=44) hasta "ara sıra", %2 (n=2) hasta "sık sık getiririm" cevabı vermiştir.

Tablo 1: Sosyodemografik Özellikler

Özellik		n	%
Yaş Dağılımı	15 – 19	22	22.4
	20 – 24	38	38.8
	25 – 29	30	30.6
	30 – 34	6	6.2
	35 – 39	2	2.0
Cinsiyet	Kadın	8	8.2
	Erkek	90	91.8
Medeni Durum	Bekar	70	71.4
	Evli	26	26.5
	Boşanmış	2	2.1
Eğitim Durumu	İlkokul	8	8.2
	Ortaokul	30	30.6
	Lise	42	42.9
	Üniversite	4	4.1
	Meslek okulu	14	14.2
Meslek	Yükseköğül gerektiren	4	4.1
	Satış elemanı	2	2.0
	Esnaf	42	42.9
	İşçi	10	10.2
	Diğer	40	40.8
Halen İş Durumu	Tam gün	42	42.9
	Yarım gün	8	8.2
	İşsiz (İşsizlik sigortası alıyor)	16	16.3
	İşsiz (İşsizlik sigortası almıyor)	32	32.6
Aylık net gelir	0 - 500 Euro	24	24.5
	501 – 1500 Euro	50	51.0
	1501 Euro <	24	24.5
Almanya'da yaşama süresi	Doğumdan itibaren	62	63.3
	5 yıl – 10 yıl	24	24.4
	10 yıldan fazla	12	12.3

B. Yaşam Tarzına İlişkin Bilgiler

Almanya'da yaşamaktan memnun olduğunu söyleyen hastaların oranı %49 (n=48), memnun olmadığını söyleyen hastaların oranı %32.6 (n=32) ve emin olmadığını söyleyenlerin oranı %18.4'dür (n=18). Kendisini Almanya'da "yabancı" olarak görenlerin oranı %44.9 (n=44), "yabancı" olarak görmeyenlerin oranı %32.7 (n=32) ve emin olmadığını söyleyenlerin oranı %22.4'dür (n=22). Hastaların %55.1'i (n=54) kendisini Türkiye'de "yabancı" olarak gördüğünü, %32.7'si (n=32) "yabancı" olarak görmediğini ve %12.2'si (n=12) emin olmadığını söylemiştir. Kendi yaşam tarzını Türk kültürüne daha yakın bulduğunu söyleyen hastaların oranı %32.7 (n=32), Alman kültürüne daha yakın bulduğunu söyleyen hastaların oranı %34.6 (n=34) ve her iki kültüre yakın bulan hastaların oranı %32.7'dir (n=32). "Kendinizi içinde yaşadığınız toplumun ferdi olarak görüyor musunuz?" sorusuna 60 hasta (%61.2) "evet" olarak cevap vermiştir. Arkadaşlarının çoğunun Türklerden oluştuğunu söyleyenlerin oranı %49 (n=48), Almanlardan oluştuğunu söyleyenlerin oranı %18.3 (n=18) ve diğer yabancılardan oluştuğunu söyleyenlerin oranı %32.7'dir (n=32). Hastaların % 57.1'i (n=56) Almanca'yı daha iyi konuştuğunu, % 42.9'u (n=42) Türkçe'yi daha iyi konuştuklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2: Eroin Kullanım Özellikleri

Özellik	n	%
Eroini ilk kez kullanma yaş dağılımı	10-14	38
	15 – 19	46
	20 – 24	10
	25 – 29	2
	30 – 39	2
Eroini ilk kez kullanma nedeni	Farkında olmadan	6
	Merak	44
	Arkadaş etkisi	34
	Kabul görme	4
	Sıkıntı giderme	4
	Diğer	6
Gün içinde eroin kullanma sıklığı	Bütün – gün	72
	Sabah – akşam	10
	Sabah	4
	Öğleden sonra	4
	Gece	8
Eroin kullanım şekli	İntravenöz yolla	37
	Sigara (koreks)	3
	Nazal	26
	Kaydırma	32
Eroini hangi yolla temin ettiği	Sokak satıcısı	56
	Arkadaş	16
	Üretim yapanlar	22
	Diğer	4
Eroini kimlerle beraber kullandığı	Yalnız	54
	Arkadaşları	36
	Ailesi	6
	Diğer	2
Arkadaşlarının ne kadarı eroin kullanıyor	Hiçbiri	8
	Birkaçı	28
	Çoğu	40
	Hepsi	22

C. Aileye İlişkin Bilgiler

Aileye yönelik sorulan sorulardan şu bilgiler elde edilmiştir; çalışmaya alınan aileler ağırlıklı olarak çekirdek aile (%75.5), %16.3'ü geniş aile ve %8.2'si parçalanmış ailedir. Hastaların annelerinin eğitim durumu; %26.5 okur-yazar değil, %24.5 okur-yazar, %42.9 ilköğretim ve %6.1'i ortaokul mezunudur. Hastaların babalarının eğitim durumu ise %12.2 okur-yazar değil, %10.2 okur-yazar, %47 ilköğretim, %24.5 ortaokul, %4.1 lise ve %2.0 üniversite mezunudur. Hastaların ailelerinin ağırlıklı olarak aylık gelir düzeyi 1500 Euro üzerindedir (%57.1).

Aileler ağırlıklı olarak Türk TV kanallarını seyretmektedir (%75.5). Hastaların ailelerinin Almanya'da ilişkide olduğu kişiler çoğunlukla Türklerden oluşmaktadır (%87.8). Ailelerin Almanya'ya gidişine neden olan en önemli etken (%85.7) ekonomik koşullar olarak bildirilmiştir. "Sizce ailenizin Almanya'ya gidiş nedeni gerçekleşti mi" sorusuna hastaların %71.4'ü (n=70) "evet", %28.6'sı (n=28) "hayır" cevabını vermiştir. Hastalar ailelerinin yaşam tarzını %67.3 oranında "Türk kültürü ve İslam dinine uygun", %28.6 oranında "Alman yaşam tarzına uyum göstermeye çalışan" ve %4.1 oranında "Alman yaşam tarzına uygun" olarak tanımlamışlardır. Diğer taraftan hastaların %59.2'si (n=58) ailesinin yurtdışındaki kültüre ve yaşam tarzına uyum sağlayabildiğini düşünmektedir. Bunun yanında %67.3'ü (n=66) ailesinin Türkiye'ye kesin dönüş yapmak istediğini belirtmiştir.

D. Eroin Kullanımına İlişkin Bilgiler

Çalışmaya alınan hastaların ilk kez eroini kullanma yaşı ağırlıklı olarak 20'nin altındadır (%85.7). Hastaların eroin kullanım özellikleri Tablo 2'de gösterilmiştir. Hastaların %36.7'si (n=36) "huzur ve gevşeme" sağladığı için, %36.7'si (n=36) sıkıntılarını unutturduğu için, %20.5'i (n=20) zevk verdiği için, %6.1'i (n=6) cinsel açıdan aktif olmasını sağladığı için madde kullanımını sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. Yoksunluk belirtilerinden kurtulmak için madde kullanımını sürdürenler %61.2 (n=60) oranında ilk sırada yer almaktadır. Hastaların %53.1'i (n=52) kendilerini kullandığı maddeye bağımlı olarak görürken, %46.9'u kullandığı maddeye bağımlı olmadığını düşünmektedir. Hastaların %87.8'i (n=86) maddeye bağlı yasal sorunlar yaşamış, %46.9'u ise (n=46) aynı nedenle çeşitli sürelerle cezaevinde bulunmuştur.

E. Tedaviye İlişkin Bilgiler

Hastaların %22.4'ü ilk kez yatarak tedavi görmektedir. Hastaların %28.6'sının ise dörtten fazla hastanede yatarak tedavi girişimi mevcuttur. Hastaların %77.6'sı tedaviye kendi isteği ile geldiğini bildirmiştir. Şimdiki hastane yatışına karar verirken, hastaların %42.9'luk (n=42) bölümünde yasal problemler ve %38.8'lik (n=38) bölümünde dini inançlar etkili olmuştur. Tedaviden sonra Türkiye'de yaşamaya devam ederse madde kullanma probleminin sona ereceğini düşünüp düşünmediği sorusuna 58 hasta "evet" (%59.2) ve 40 hasta "hayır" (%40.8) biçiminde cevap vermiştir.

Çalışmada yer alan değişkenlerin birbirleri arasındaki ilişki incelendiğinde şu bulgular elde edilmiştir:

Kendini bağımlı olarak görmeme eğilimi 25-29 ve 30-34 yaş grubunda dikkat çekicidir ($\chi^2=16.9$ df=8 $p<0.05$). Yasal sorun 20-29 yaş grubunda daha fazladır ($\chi^2=17.9$ df=8 $p<0.03$). Dini inançların tedavi arama davranışına etkisi 20-29 yaş grubunda azalmıştır ($\chi^2= 25.3$ df=12 $p<0.02$). Almanya'da profesyonel yardım alma oranı 20-24 yaş grubunda artarken, 25-29 yaş grubunda azalmaktadır ($\chi^2= 6.3$ df=12 $p<0.01$). Tedaviye gelme kararında ailenin etkisi 15-19 yaş grubunda daha yüksek olarak görülmektedir ($\chi^2=30.7$ df=8 $p<0.001$). Türkiye'de yaşama halinde eroin kullanma probleminin sona ereceği düşüncesi 15-19 ve 25-29 yaş grubunda ağırlık kazanmaktadır ($\chi^2=14.7$ df=4 $p<0.05$). Kendi işini yapan hastalarda "bütün gün" madde kullanma eğilimi artmaktadır ($\chi^2=28.6$ df=16 $p<0.03$). Tedavi olma kararında ailenin etkisi yasal sorun varlığında artmaktadır ($\chi^2=13.6$ df=6 $p<0.05$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada Almanya'da yaşayan Türk eroin bağımlılarının sosyokültürel ve sosyoekonomik özelliklerini belirleyerek, bu kişilerin Türkiye'de tedavi arama çabalarının arkasındaki anlam yorumlanmıştır. Çalışma grubunun kontrol edilmesi için bir grup olmaması çalışmanın sonuçlarını yorumlamayı zorlaştırmaktadır. Bu çalışmada kontrol grubu oluşturamamızın nedeni kontrol grubunun Almanya'da yaşayıp Türkiye'ye tedavi için gelmeyen Türk eroin bağımlılarından oluşma gerekliliğidir. Bu eksiklikle birlikte elde edilen verilerden dolayı çıkarımlar yapılarak yorumlar yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmaya alınan bağımlıların sosyodemografik özellikleri daha önce madde kullanım bozukluklarında ülkemizde ve diğer ülkelerde yapılmış çalışmalarla paralellik göstermektedir (7, 11-14). Daha önce ülkemizde madde kullanım bozukluğu olanlar arasında hastane grubunda yapılan bir çalışmada kadın erkek oranı yaklaşık 1/6 ve kesitsel olarak tedavi görenlerin yaş diliminin 25-34 yaş diliminde yoğunlaştığı bildirilmiştir (7). Madde kültürü üzerine ülkemizde yapılmış bir hastane çalışmasında da benzer sosyodemografik veriler edilmiştir (15). Hastaların büyük çoğunluğu ailesi ile birlikte yaşamaktadır. Çalışmada yer alan hastaların %32.7'si kendi yaşam tarzını Türk kültürüne daha yakın bulduğunu, %34.6'sı Alman kültürüne daha yakın bulduğunu ve %32.7'si her iki kültüre daha yakın bulduğunu söylemişlerdir. Hastalar ailelerinin yaşam tarzını ise %67.3 oranında 'Türk kültürü ve İslam dinine uygun', %28.6 oranında 'Alman yaşam tarzına uyum göstermeye çalışan' ve %4.1 oranında 'Alman yaşam tarzına uygun' olarak tanımlamışlardır. Elde edilen bu verileri benzer çalışmalara rastlanmadığı için yorumlamak zordur. Ancak çelişkili bir veri olsa da aile kavramının "şekil (birlikte yaşadıkları için) ve içerik olarak (bir kültüre yakın gördükleri için)" korunduğunu söyleyebiliriz. Bu da tedaviye Türkiye'ye gelme açısından etkili bir faktör olabilir.

Yaşam tarzına ilişkin sorulara verilen yanıtlar değerlendirildiğinde çoğu bağımlının çelişki içinde olduğu söylenebilir. Böyle bir çalışmaya rastlanmadığı için sonuçları karşılaştırmak mümkün olmamıştır. Buradaki ilginç sonuç bağımlıların yarısının Türk kültürüne kendilerini yabancı hissettiklerini ifade etmelerine rağmen tedavi seçiminde Türkiye'yi seçmiş olmalarıdır. Ancak bu sonucun bir gerekçesi dil ve anlaşılma ile ilgili sorunlar

olabilir. Aileye ilişkin sorulara verilen yanıtlarla birleştirildiğinde bu verileri yorumlamak kolaylaşmaktadır. Aile yaşantısı "tipik bir Türk aile" yaşantısına benzetilebilir. Ağırlıklı olarak Türk TV kanalları seyredilmekte ve kültüre uygun yaşandığı ifade edilmektedir. Ailelerin ortalama geliri de tedavi seçiminde etkili olmuş olabilir.

Madde kullanımına ilişkin veriler diğer çalışma sonuçlarına uyumlu gibi görünmektedir. Maddeyi ilk kullanma yaş ağırlığı 15-19 (%46.9; n=46) dur. Ancak 10-14 yaş grubundaki oran da (%38.8; n=38) az değildir. Diğer taraftan ABD'de ilk opioid kullanım deneyiminin 10-20 yaş arasında olduğu ve hatta 10 yaşa kadar inebildiği bildirilmektedir (13). Pugatch ve arkadaşları tarafından eroinine başlama yaş ortalaması 18.3 olarak saptanmıştır (14). Bu çalışmada yer alan hastaların arkadaşları arasında eroin kullanımı yüksek oranda saptanmıştır. Madde kullanımı arkadaş grupları tarafından etkilenebilen bir durumdur (16). Azınlık gruplarında da benzer biçimde arkadaş gruplarında eroin kullanımı yüksek oranda saptanmıştır (17). Türkiye'de madde kullanımının araştırıldığı çalışmada, damar yolundan eroin kullananlar eroin kullananların üçte birini oluşturmaktadır (18). Bizim çalışmamızda bu oran %37.7'dir. Çalışmanın çarpıcı sonuçlarından birisi de eroin kullanım nedeni ile yasal sorun varlığı (%87.8) ve cezaevinde bulunmanın (%46.9) yüksek olmasıdır. Sponser ve arkadaşlarının (19) çalışmasında eroin kullanımı ve suç işleme davranışları arasında yakın ilişki olduğu bu durumun tedavi olma sürecini etkileyebileceği vurgulanmıştır. Çalışmamızda elde edilen bu verilerin tedavi seçiminde etkili olabileceği düşünülebilir.

Yapılan istatistiki değerlendirmelerde; küçük yaşlarda tedaviye gelmede aile etkisinin yoğunluğu, kendi işini yapan grupta bütün gün madde kullanma eğilimi, tedavi olma kararında ailenin etkisinin yasal sorun varlığında artması, tedaviye kendi isteği ile gelenlerde dini inançların etkisinin daha fazla olması Almanya'da yaşayan Türk eroin bağımlılarının sosyokültürel özelliklerden etkilendiğini düşündürmektedir. Ailesel faktörlerin madde kullanımı, madde kötüye kullanımı ve madde bağımlılığını etkilediği gösterilmiştir (20). Çalışmamızda yer alan hastaların büyük çoğunluğu ailesi ile yaşamaktadır. Diğer taraftan ailelerin Almanya'da ilişkide olduğu kişiler genellikle Türklerden oluşmakta ve aileler ağırlıklı olarak Türk TV kanallarını seyretmektedirler. Bu durumun Türkiye'ye gelerek tedavi olma kararında etkili olduğunu düşünmekteyiz. Daha önce yürütülen bir çalışmada Tamar ve arkadaşları (21) dil ve kültürel farklılıklar, bulundukları ülke tarafından madde kullanımı nedeni ile sınır dışı edilme ya da işten çıkarılma korkusu, kapalı bir toplum olarak yaşamlarını sürdürdükleri için çevre tarafından bunun anlaşılmasını önlemek amacıyla bağımlıların Türkiye'ye gelerek tedavi olmak istediklerini bildirmişlerdir.

Almanya'da yaşayan madde bağımlılarının sosyodemografik ve klinik özelliklerinin belirlenmesinde ülkemiz için başlangıç değeri taşıyabilecek bulgulara rağmen bu çalışmanın bazı kısıtlılıkları vardır. Çalışma kesitsel olarak anket formu ile yapılmıştır. Bu alınan cevapların güvenilirliğini azaltmaktadır. Bunun yanında sadece belirli bir örneklemin özelliklerini belirlemeye yönelik olması sonuçları yorumlamayı zorlaştırmaktadır. Yani çalışmanın kontrol grubunun olmaması bir eksiklik olarak görülmemelidir. Ancak bizi bu çalışmaya yönlendiren önemli faktör-

lerden birisi yurt dışında yaşayan madde bağımlılarından gelen tedavi olma isteğidir. Çalışmamızın ileriye dönük kontrollü çalışmaların yapılmasında ufuk açacağını düşünmekteyiz.

Sonuç olarak; Almanya'da yaşayan Türk eroin bağımlılarının yaşam tarzlarının, aile ilişkilerinin, eroin kullanma özelliklerinin Türkiye'de tedavi arama davranışı göstermelerini etkiliyor olduğu söylenebilir. Ayrıca sosyokültürel karmaşa, yasal zorunluluklar, sosyoekonomik yapı da bu arama davranışına katkı da bulunuyor olabilir. Almanya'da yaşayan Türk eroin bağımlılarının tedavi arama davranışını Türkiye'de göstermelerinin nedenlerini anlamak için ileriye dönük, kontrollü, çok merkezli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- 1- Halikas JA, Kuhn K. Opioid dependence. Dunner DL (Ed). Current Psychiatric Therapy. Philadelphia :W.B. Saunders Company, 1993: 118-123.
- 2- Seale JP, Muramoto ML. Substance abuse among minority populations. Primary Care 1993; 20:167-180.
- 3- Zarif F, Goldberg A, Karakaşoğlu Y. 2000'li Yıllarda Almanya'da Türkler. Ankara : Önel Yayınevi, 1995.
- 4- Şen F, Koray S. Türkiye'den Avrupa Topluluğu'na göç hareketleri. Ankara: Önel Yayınevi, 1993.
- 5- Johnston LD, O'Malley PM, Bachman JG. Monitoring the future national survey results on adolescent drug use: overview of key findings. Rockville: NIH Publication, 2000.
- 6- AMATEM. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Alkol Madde Araştırma ve Tedavi Merkezi 1996 yıllık faaliyet raporu, İstanbul, 1996.
- 7- Pektaş Ö, Kalyoncu A, Yılmaz S, Mırsal H, Beyazyürek M. Anatolia Bağımlılık Tedavi Kliniği'nde yatarak tedavi gören hastaların deskriptif analizi. 33. Ulusal Psikiyatri Kongresi Özet Kitabı, Antalya, 1-4 Ekim, 1997: 73.
- 8- Castro FG, Alarcon EH. Integrating cultural variables into drug abuse prevention and treatment with racial/ethnic minorities. J Drug Issues 2002; 32: 783-811.
- 9- American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 4. baskı, Washington, DC: American Psychiatric Association, 1994.
- 10- Lewis JA, Dang RQ, Blevins GA. Substance Abuse Counseling: An individualized Approach. 2nd Ed, California: Brooks/Cole Publishing Company, 1994.
- 11- Uluğ B. Madde bağımlılığı epidemiyolojisi. Alkol ve Alkol Dışı Madde Bağımlılığı. Dilbaz N (Ed). Ankara: Mutludoğan Ofset Matbaacılık, 1998:27-31.
- 12- Darke S, Wodak A, Hall W, Heather N, Ward J. Prevalence and predictors of psychopathology among opioid users. Br J Addict 1992; 87: 771-776.
- 13- Kaplan HI, Sadock BJ. Opioid-related disorders. Synopsis of Psychiatry. 8th edition, Cairo: Mass Publishing Co, 1998:436-443.
- 14- Pugatch D, Strong LL, Has P, et al. Heroin use in adolescents and young adults admitted for drug detoxification. J Subst Abuse 2001; 13: 337-346.
- 15- Ertekin D, Çakmak D. Madde kültürü üstüne bir çalışma. Bağımlılık Dergisi 2001; 2:16-20.
- 16- Sobeck J, Abbey A, Agius E, et al. Predicting early adolescent substance use: do risk factors differ depending on age of onset? J Subst Abuse 2000; 11: 89-102.
- 17- Velez CN, Ungemack JA. Psychosocial correlates of drug use among Puerto Rican youth: generational status differences. Soc Sci Med 1995; 40: 91-103.
- 18- Ögel K. Türkiye'de Madde Bağımlılığı. 2. baskı, İstanbul: IQ Kültür/Sanat Yayıncılık, 2002.
- 19- Spooner C, Mattick RP, Noffs WA. Study of the patterns and correlates of substance use among adolescents applying for drug treatment. Aust NZJ Public Health 2000; 24: 492-503.
- 20- Karkowski LM, Prescott CA, Kendler KS. Multivariate assessment of factors influencing illicit substance use in twins from female - female pairs. Am J Med Genet 2000; 96: 665 - 670.
- 21- Tamar D. Fransa'da yaşayan Türkler arasında madde kullanımının yaygınlığı ve doğası. Avrupa Konseyi Pompidou Grubu Raporu, İstanbul, 1996:5-6.